

Ministerie van BZK
t.a.v. staatssecretaris drs. R.W. Knops
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: bijdrage aan uw visie op grensoverschrijdende
samenwerking

Etten-Leur, 16 december 2020

Geachte heer Knops,

In uw brief van 13 juli 2020 aan de Tweede Kamer (2020-0000411844) geeft u aan dat u begin 2021 uw visie op de toekomst van grensoverschrijdende samenwerking wil presenteren. Met deze brief leveren wij als BENEBO graag een bijdrage aan deze visie.

BENEBO

Het Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEBO) is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband, juridisch een Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking, van 25 Nederlandse en Belgische gemeenten in de provincies Noord-Brabant en Antwerpen. Al decennialang is BENEBO een platform voor ontmoeting, uitwisseling van kennis en projectmatige samenwerking tussen deze grensgemeenten.

Coronacrisis

Afgelopen jaar stond de samenwerking binnen BENEBO in het teken van de coronacrisis. Door informatie te bundelen en uit te wisselen en door knelpunten te verzamelen hebben we als grensgemeenten geprobeerd om waar mogelijk tot lokale afstemming te komen.

De coronacrisis en de aanpak daarvan hebben het belang van grensoverschrijdende samenwerking onderstreept. Voor de volledigheid hebben we een notitie toegevoegd met een aantal aandachtspunten die hier uit voortvloeien.

Het belang van grensoverschrijdende samenwerking

Hoewel we u niet meer hoeven te overtuigen, willen we graag het belang van grensoverschrijdende samenwerking (GROS) benadrukken. Uit verschillende studies en onderzoeken blijkt immers dat de brede welvaart in Nederland vergroot kan worden door de (economische) potentie van grensregio's te vervullen. Onder andere door het wegnemen van grensbarrières en het investeren in grensoverschrijdende infrastructuur en ontmoeting.

Een korte terugblik

We zijn dan ook verheugd met de inspanningen van u en uw departement de afgelopen jaren om grensoverschrijdende samenwerking stevig op de agenda te zetten en deze te versterken. We noemen hier een aantal successen:

- GROS-governance overlegstructuren
- Ondersteuning op maat bij het oplossen van grensknelpunten door regioverbinders
- Duurzame financiering Grensinformatiepunten

Visie op grensoverschrijdende samenwerking vanaf 2021

In onze visie moeten we vooral inzetten op het ontwikkelen van meer duurzame oplossingen en werkwijzen. Grensoverschrijdende samenwerking kent immers geen einde. Het is daarbij een utopie om te denken dat wet- en regelgeving van natiestaten volledig op elkaar afgestemd kunnen worden. Bovendien kent iedere regio en iedere grenssituatie zijn eigen dynamiek waardoor maatwerk noodzakelijk blijft. We vragen daarom in algemene zin om mogelijkheden voor grensregio's om zelf knelpunten op te lossen en kansen te kunnen pakken:

- Bied (experimenteer)ruimte in wet- en regelgeving;
- Investeer in overlegstructuren, zowel gericht op het opstellen van gezamenlijke grensoverschrijdende agenda's als op het oplossen van grensknelpunten;
- Bied actieve ondersteuning met expertise, capaciteit en financiële impulsen;
- Investeer in taal- en cultuuronderwijs, ontmoeting en uitwisseling;
- Bied inzicht in het GROS-netwerk, bundel en ontsluit kennis en ervaringen van verschillende overheden en kennisinstellingen;
- Investeer in grensoverschrijdende digitale en fysieke infrastructuur om het *daily urban system* van grensgemeenten en -regio's te vergroten tot over de grens.

Binnen deze randvoorwaarden kunnen grensregio's op basis van de specifieke situatie zelf met de best passende aanpak komen om de potentie van het grensgebied te vervullen. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om op basis van casuïstiek verdere invulling te geven aan de lijn die wij hierboven uitzetten.

Tot slot

Tot slot vragen we u om bij het opstellen van de visie ook de perspectieven van uw buurlanden te betrekken. Wij zijn van mening dat de kans op realisatie van een dergelijke visie groter wordt indien deze gedragen wordt door de partners die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn door grensregio's.

BENEGO functioneert in de eigen grensregio als een spin in het web en wil u met haar netwerk desgewenst graag behulpzaam zijn.

Hoogachtend,

Namens het Algemeen Bestuur van BENEGO,

De voorzitter

De vicevoorzitter

Gaston Van Tichelt
Burgemeester van Essen (B)

Mark van Stappershoef
Burgemeester van Goirle (NL)

Contactpersoon: Paul Wouters, programmamanager (paul.wouters@xs4all.nl)

Informatie: Leny Snepvangers, bestuurssecretaris BENEGO (j.h.snepvangers@hetnet.nl)

WWW.BENEGO.EU

Bijlage: Overzicht van reeds naar voren gekomen evaluatiepunten inzake COVID-19 crisis

**Overzicht van reeds naar voren gekomen evaluatiepunten inzake
COVID-19 crisis**

1 – Er werd grensoverschrijdend op lokaal niveau goed samengewerkt

Na een lastige en vaak verwarrende startfase van de huidige crisisperiode, waarbij lokale besturen kampten met veel onzekerheden en soms tegenstrijdige informatie, konden bestuurders elkaar grensoverschrijdend vinden en ontwikkelde zich een *modus vivendi*. Knelpunten werden, waar mogelijk, voortvarend opgepakt en waar nodig met de hulp van provinciale en nationale overheden meestal opgelost. Een (ook letterlijk) klein voorbeeld: de inwoners van Castelré, een enclave van Baarle-Nassau op grondgebied Hoogstraten, werden door het sluiten van de Belgische grens afgesneden van essentiële diensten, zoals medische zorg. Dit probleem werd door de beide gemeenten in goed overleg snel opgelost.

2- Gebrekkige communicatie vooraf van nationale maatregelen

Het fysiek afsluiten van verschillende kleinere Belgische grensovergangen werd niet vooraf rechtstreeks gecommuniceerd naar de Nederlandse gemeenten, zodat hun burgers verrast werden door zeecontainers en betonblokken op de weg. In Woensdrecht bleken sommige van die blokken ook nog op Nederlands grondgebied gedeponeerd te zijn, hetgeen bij de bevolking kwaad bloed zette. (Zie ons Nawoord.)

3- Noodzaak van een protocol voor het afsluiten van de grens

Te midden van de crisis ontbrak de tijd om goed na te denken over de consequenties van het sluiten van de landsgrens voor forenzen (sommigen met vitale beroepen zoals artsen en verpleegkundigen), hulpverlenende diensten zoals ambulance en brandweer, en essentiële voorzieningen. Nu zijn er wel snel en vrij adequaat mouwen aan gepast, maar een les voor de (helaas onvermijdelijke) volgende crisis is: wees nog beter voorbereid.

4- Aandacht voor problematiek migranten/seizoenarbeiders

De coronacrisis heeft in ieder geval onze woordenschat verrijkt. We kennen nu ‘aspergevluchten’. In de asperge- en aardbeienstreek, maar ook in de bouwnijverheid, is grote behoefte aan arbeiders uit landen als Roemenië. Het ontbrak aan eenduidige richtlijnen ter bescherming van deze arbeiders en van de eigen burgers. Via welke route kunnen zij in de bedrijven nog ingezet worden, is al dan niet een quarantaineperiode in acht te nemen, op welke wijze zijn zij gehuisvest: dit zijn dan enkele van de belangrijke vragen die liefst op voorhand reeds beantwoord zijn.

5- Meer supranationale coördinatie is wenselijk

Waar wij als landen onderling maatregelen op elkaar dienen af te stemmen, kan ook van concurrerende belangen sprake zijn. Denk bijvoorbeeld aan het economische belang om zo snel mogelijk weer winkels, horecazaken en dienstverleners toegankelijk te maken voor het publiek. Het is denkbaar dat daardoor onverantwoorde risico's genomen worden. Meer EU- dan wel Benelux Unie-coördinatie zou hier wenselijk zijn.

6- Voer als uitvoerende macht een standaardtoets ‘grensregio-proof’ in

Een advies dat vanuit de grensregio’s al vaker is gegeven, maar in tijden van crisis weer aan betekenis wint. Vanuit de centrale overheden worden soms richtlijnen afgevaardigd of maatregelen getroffen die in grensregio’s onbedoelde effecten hebben. Ter illustratie: sinds 10 mei 2020 is het de Belgen weer toegestaan om thuis bezoek te ontvangen (maximaal vier, en steeds dezelfde personen). De versoepelde bezoeksregeling kent echter een beperking in de grensregio want familiebezoek uit Nederland blijft nog altijd verboden.

7- Stem scenario’s voor crisisbeheersing op elkaar af

De besturen van de gemeenten weten elkaar hier grensoverschrijdend goed te vinden. Soms moet men zich wel weer even bewust worden dat de evenknie over de grens niet altijd beschikt over dezelfde bevoegdheden en verantwoordelijkheden, maar dat is overkomelijk. Het wordt ingewikkelder wanneer opgeschakeld moet worden naar een hoger bestuursniveau. Zoals bekend komt men dan in Nederland, in een crisis als deze, al snel terecht bij de Veiligheidsregio. Dit bestuursniveau is in België onbekend; daar zal men bij opschakelen vanuit de overheid als snel bij de provincie terechtkomen. De provincie heeft in Nederland uiteraard ook verantwoordelijkheden in dezen, maar niet geheel overeenkomstig.

Het is wenselijk om in dit proces van opschakelen (en weer ‘neerschakelen’) over en weer meer duidelijkheid te scheppen. Dit ten behoeve van meer snelheid, en van meer eenduidigheid en beter afgestemde communicatie naar de gemeenten en de burgers toe.

8- Maak nationale info ook toegankelijk voor buitenlandse stakeholders

We volstaan hier met een eenvoudig voorbeeld: op de informatiesite van de Vlaamse overheid staat een telefoonnummer dat men kan bellen voor meer informatie. Dit 0800-nummer is echter niet bereikbaar vanuit het buitenland.

9- Evalueer het actuele proces in vergelijking met andere grensregio’s

De verschillende landsgrenzen van België en Nederland kennen momenteel andere regimes. Dit is in veel opzichten ongetwijfeld lastig, maar het biedt ook kansen om het effect van verschillende regimes met elkaar te vergelijken.

10- Noodzaak van snelle tussenevaluatie

We weten niet wat de toekomst brengt, maar alle deskundigen achten de kans op een ‘tweede golf’ aanwezig. Daarom pleiten wij voor een snelle tussenevaluatie, zodat wij ook als lokale overheden en burgers goed (dat wil zeggen: beter) voorbereid zijn.

In tijden van crisis blijkt weer hoe belangrijk het is om een goede relatie te onderhouden met de burens. Maar, en dan sluiten we toch af met een kanttekening, tevens bleek weer hoe kwetsbaar goede verstandhouding is. De wijze waarop nu initieel gehandeld en gecommuniceerd is, is wat ons

betreft niet voor herhaling vatbaar. In onze kring zijn woorden gevallen als 'polarisatie' en 'verzuring'. We willen niet alarmistisch klinken en beseffen dat er steeds weer geleerd moet worden.

11- Praktische afspraken op decentraal niveau

Bij het grensoverschrijdend overleg blijkt voor de regionale bestuurders in Zuid-Nederland steeds dat het strategisch moeilijk is om praktische afspraken te maken met de gouverneurs. Dit omdat de gouverneurs in een federale fase uitvoerders zijn van federaal beleid in België en geen eigenstandige bevoegdheid hebben.

Knelpunten langs de grens ontstaan als maatregelen asynchroon verlopen, zowel in op- als afschaling, zowel inhoudelijk als in tijd. Dit levert op lokaal en regionaal niveau aan beide zijden van de grens vraagstukken op (bij de bevolking) waarop niet kan worden gestuurd of geantwoord.

Er is dringende behoefte dat op nationaal niveau afspraken gemaakt worden om deze situatie te verbeteren en specifieke, waar nodig ook gezamenlijke uitvoering van maatregelen langs de grens mogelijk te maken. Het betreft hier een consequente afstemming in het kader van versoepeling van maatregelen, de afschaling van maatregelen en de exit-fase.

12- Grensoverschrijdend bron- en contactonderzoek, inclusief tracing

Bij de voorbereidingen op het opheffen van de lock-down in België is het voor de gezondheidsorganisatie in beide landen noodzakelijk om inzicht te verkrijgen in verplaatsingen ook over de grens. Beide landen dienen hiertoe een systeem van bron- en contactonderzoek, inclusief tracing te kunnen benutten, dat geraadpleegd kan worden om bij personen die besmet zijn snel een beeld te krijgen van de contacten van deze personen, zowel familiaal als zakelijk.

De uitvoering ligt in Nederland bij de regionale gezondheidsdiensten, in België op federaal niveau bij FOD Volksgezondheid. De relatie met privacyregelgeving vraagt zorgvuldige afstemming in en tussen beide landen.

13- Gemengde politiecontroles

Nu zowel Nederland als België stappen zet in de exit-strategie wordt ook telkens bij het afschalen van beperkende maatregelen duidelijk dat deze effecten (kunnen) hebben voor inwoners en bedrijven in het buurland.

Als voorbeeld kan genoemd worden dat Nederland beperkingen in de toeristische sector opheft, waardoor Belgische ingezetenen hiervan mogelijk toch gebruik zullen trachten te gaan maken. De lock-down in België staat dit niet toe, hetgeen wordt gecontroleerd tijdens grenscontroles door agenten in België. Maar ook Nederland heeft er belang bij dat er niet een stroom Belgische toeristen naar Nederland komen, omdat dit de druk op de gezondheidszorg kan doen toenemen. Dit kan een argument zijn om ook Nederlandse agenten of de Marechaussee bij de grensovergangen te laten posten. Aanzuigende werking bij de heropening van bars en restaurants kan eveneens het gevolg zijn nu deze momenten in beide landen niet gelijk lopen. Idem bij het toestaan van kleinschalige evenementen.

14- Bereik van steunmaatregelen

De centrale overheden hebben maatregelen getroffen om hun burgers te beschermen en te ondersteunen tijdens de COVID 19 pandemie. Niet in minste is er financiële ondersteuning geweest voor diegene die getroffen werden door de economische gevolgen van de pandemie, door bv. een verplichte sluiting of stopzetting van dienstverlening. Daar deze maatregelen niet voldoende op elkaar zijn afgestemd zijn er groepen grensarbeiders en grensondernemers die ofwel geen ofwel in beide landen beroep kunnen doen op steunmaatregelen.

Zo hanteert Nederland in de steun van zijn werknemers en ondernemers het werkland-principe en België het woonland-principe, waardoor er een groep ondernemers die in België wonen, maar in Nederland werken in de praktijk nergens aanspraak kunnen maken op inkomensondersteuning. Anderzijds zijn er ondernemers die in Nederland wonen en in België werken, die theoretisch in beide landen aanspraak kunnen maken op steunmaatregelen.